

Handläggare
Ebba Nordborg
Telefon: 08-508 36 272

Till
Äldrenämnden
23 april 2024

Betänkandet livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8)

Svar på remissvar från kommunstyrelsen KS 2024/253

Förvaltningens förslag till beslut

Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen gällande livsmedelsberedskap för en ny tid och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Sammanfattning

Betänkandet livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8) föreslår att målet för livsmedelsberedskapen ska vara att säkerställa att hela befolkningen över tid har tillgång till nödvändiga livsmedel vid en allvarlig störning eller en överhängande risk för en allvarlig störning i livsmedelsförsörjningen.

Förvaltningen anser att utredningen har lämnat förslag som, om de genomförs, bidrar till att öka Sveriges livsmedelsberedskap och därmed förmågan att klara ut såväl fredstida kriser som värsta tänkbara scenario, krig eller krigshandlingar riktade mot Sverige och Stockholm.

Utredningen föreslår att med livsmedelsberedskap avse verksamhet som syftar till att upprätthålla den livsmedelsförsörjning:

- Som är nödvändig för befolkningens överlevnad.
- Som säkerställer de viktigaste samhällsfunktionerna.
- Som bidrar till det militära försvarets förmåga.

Kommuner ska få ett lagstadgat ansvar för vissa uppgifter inom livsmedelsberedskapen, bland annat att analysera behov och planera för en lokal livsmedelsdistribution.

Sammantaget välkomnar förvaltningen utredningens förslag och ser att förslagen kan komma att stärka Sveriges, och i förlängningen stadens livsmedelsberedskap vid kris och höjd beredskap.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat betänkandet livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8) till äldrenämnden för yttrande senast den 25 april 2024. Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, servicenämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, förskolenämnden, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd samt kommunstyrelsens råd för Agenda 2030.

Ärendet

Betänkandet livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8) föreslår att målet för livsmedelsberedskapen ska vara att säkerställa att hela befolkningen över tid har tillgång till nödvändiga livsmedel vid en allvarlig störning eller en överhängande risk för en allvarlig störning i livsmedelsförsörjningen. Utifrån detta mål belyser utredningen att en förnyad livsmedelsberedskap måste bygga på dagens förutsättningar och även ta höjd för morgondagens utmaningar.

Betänkandet framhåller att för att säkerställa livsmedelsförsörjningen är den viktigaste åtgärden att upprätthålla den inre marknaden och handel, exempelvis med inhemskt jordbruk och handelsvägar. Utredningen lyfter även att det inte har funnits en nationell planering för livsmedelsberedskap i Sverige på flera decennier. Med anledning av den allt mer komplexa hotbilden, lämnas förslag som bedöms kunna genomföras under nästkommande totalförsvarsbeslutsperiod, 2025 till 2029.

Utredningens förslag kan i korthet sammanfattas under följande rubriker:

- Ett mål för livsmedelsberedskap.
- Lokal kraftsamling för befolkningens överlevnad.
- Tydlig nationell inriktning och samordning.
- Ett motståndskraftigt livsmedelssystem.
- Stärkt förmåga att hantera allvarliga störningar.
- Livsmedelsberedskap ska finansieras via statsbudgeten.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom enheten för kommunikation, omvärld och beredskap. Samverkan med de fackliga organisationerna har skett den 17 april 2024. Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 16 april 2024. Det för socialnämnden, äldrenämnden och överförmyndarnämnden gemensamma rådet för funktionshinderfrågor har tagit del av ärendet den 18 april 2024.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen anser att utredningen har lämnat förslag som, om de genomförs, bidrar till att öka Sveriges livsmedelsberedskap och därmed förmågan att klara ut såväl fredstida kriser som värsta tänkbara scenario, krig eller krigshandlingar riktade mot Sverige och Stockholm. Även om kommunala ansvarsområden som exempelvis äldreomsorg och förskola inte nämns särskilt bedömer förvaltningen ändå att utredningens förslag stödjer de verksamheter som måste fortsätta fungera också under höjd beredskap.

Ett mål för livsmedelsberedskap

Utredningen föreslår att med livsmedelsberedskap avse verksamhet som syftar till att upprätthålla den livsmedelsförsörjning:

- Som är nödvändig för befolkningens överlevnad.
- Som säkerställer de viktigaste samhällsfunktionerna.
- Som bidrar till det militära försvarets förmåga.

Definitionen av livsmedelsberedskap knyter an till definitionen av såväl civilt försvar som försörjningsberedskap och tydliggör därmed att livsmedelsberedskap är en grundläggande del av totalförsvaret. Utredningen framhåller att livsmedelsberedskap inte ska begränsas till en situation med höjd beredskap. Skälet är att det finns många fredstida krissituationer som kan ge svåra konsekvenser för livsmedelsförsörjningen, bland annat klimatförändringar och smittsamma sjukdomar. Förvaltningen delar denna synpunkt. Redan idag behöver bland annat äldreomsorgens verksamheter ha beredskap att kunna hantera svåra snöoväder som begränsar framkomligheten eller omfattande trafikstörningar som allvarligt stör tillförseln av livsmedel. Stockholm är liksom alla moderna städer, helt beroende av kontinuerlig tillförsel av förnödenheter och en störning i distributionskedjan blir snabbt kännbar.

Lokal kraftsamling för befolkningens överlevnad samt finansiering via statsbudgeten

Kommuner ska få ett lagstadgat ansvar för vissa uppgifter inom livsmedelsberedskapen, bland annat att analysera behov och planera för en lokal livsmedelsdistribution. Tillsammans med utredningens förslag om att livsmedelsberedskapen ska finansieras genom statsbudgeten anser förvaltningen att detta är en bra uppgiftsfördelning. Ansvar och roller tydliggörs och kommunernas kunskap om befolkningen tas tillvara. Därmed bedömer förvaltningen att det också ges utrymme att tillsammans organisera sig i ett geografiskt område och utveckla den samverkan, för att hantera kriser, som redan finns inom Stockholms län.

Tydlig nationell inriktning och samordning

Utredningen belyser vikten av nationell inriktning och samordning. Förvaltningen ser positivt på utredningens förslag om att Livsmedelsverket ska ansvara för en grundläggande analys och identifiera sårbarheter och beroenden som påverkar förutsättningarna för livsmedelsberedskap. Förvaltningen ser också positivt på utredningens breda beskrivning av vad som kan påverka tillgången till livsmedel. Här nämns bland annat transporter men också vikten av robusta betalningssystem och arbetskraft.

Även om förvaltningen inser en enskild utrednings begränsningar vill den dock påpeka att en samordnande funktion inför en kris inte alltid är detsamma som en samordnande funktion under en kris. Förvaltningen anser därför att det behöver klargöras vilken nationell myndighet som har beslutsmandat att fördela resurser under en pågående kris och inte enbart under förberedelserna.

Ett motståndskraftigt livsmedelssystem samt stärkt förmåga att hantera allvarliga störningar

Förvaltningen välkomnar utredningens tidsperspektiv och insikter om att det tar lång tid att bygga en robust livsmedelsberedskap, liksom de breda perspektiven om vad livsmedelsberedskap innebär. Även om jordbruket och Sveriges livsmedelsindustri idag inte täcker hela Sveriges behov kan det sannolikt göra det efter en viss omställning hos såväl lantbrukare och livsmedelsindustri som hos enskilda medborgare.

Stockholmsområdet bör dock inte endast ses som ett område som behöver tillförsel av bland annat livsmedel från övriga delar av landet. I länet finns flera moderna hamnar och ett väl utbyggt, om än känsligt, väg- och järnvägsnät. Allt detta sammantaget gör Stockholm och dess närliggande kommuner till ostkustens viktigaste område för import av bland annat gödning och drivmedel som kan försörja lantbruk och livsmedelsindustri. Ofta nämns att Stockholm genom att vara huvudstad är viktigt i en konflikt. Logistikkapaciteten är också av strategisk vikt och något Stockholms stad bör ta höjd för i sin beredskapsplanering.

Sammantaget välkomnar förvaltningen utredningens förslag och bedömer att förslagen som framhålls kan komma att stärka Sveriges, och i förlängningen stadens livsmedelsberedskap vid kris och höjd beredskap.

Även om utredningens förslag är viktiga finns det mycket som redan idag kan stärka Stockholms stads, och inte minst äldreomsorgens livsmedelsberedskap. Förvaltningen verkar bland annat för utbyggd reservkraft och är delaktig i det viktiga arbete som utförs utifrån budgetuppdrag om centrala lager.

Förvaltningen ser också möjligheter i att långsiktigt stärka beredskapen då stora delar av stadens vård- och omsorgsboenden inom de närmaste decennierna ska renoveras och nya fastigheter byggas. Här bör kraven på att kunna verka under höjd beredskap omgående arbetas in i planeringen så att bland annat tillgången till reservkraft och lagringsmöjligheter för förnödenheter säkerställs.

Äldreförvaltningen föreslår att äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen gällande livsmedelsberedskap för en ny tid och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Patric Rylander
Äldredirektör
Äldreförvaltningen

Carl Smitterberg
Enhetschef
Äldreförvaltningen

Bilagor

Livsmedelsberedskap för en ny tid - Betänkande av Utredningen om en ny livsmedelsberedskap (SOU 2024:8)